

OVERZICHT DER DEPORTATIES

geweest, hoofdzakelijk van Joodse krankzinnigen, uit Apeldoorn – ook toen was Auschwitz de bestemming. In totaal zijn van midden juli '42 tot eind februari '43 met 52 transporten bijna zes-en-veertigduizendvijfhonderd Joden uit ons land naar Auschwitz op transport gegaan. Zij zijn niet allen in Auschwitz aangekomen. Men heeft namelijk in de periode 28 augustus t.e.m. 8 december '42 18 van de 28 deportatietreinen uit Westerbork laten stoppen in Kosel (zie kaart VII op pag. 792), ca. 80 km. voor Auschwitz (hetzelfde is in die tijd met deportatietreinen uit Mechelen en Drancy geschied) en daar heeft men de jongens en mannen tussen ca. vijftien en ca. vijftig jaar gedwongen uit te stappen; zij zijn in eerste instantie in werkkampen in de buurt van Kosel terechtgekomen die pas anderhalf jaar later, op 1 april '44, *Aussenkommandos* werden van Auschwitz (t.w. van Auschwitz III: Monowitz) of van Gross-Rosen. Men dient de ca. drieduizendvijfhonderdveertig jongens en mannen die in Kosel moesten uitstappen, dus als een aparte groep te zien: de 'Kosel-groep' – wij zullen de lotgevallen van die groep ook apart beschrijven, waarbij wij nu reeds opmerken dat ook daaruit velen gestorven zijn in wat wij in hoofdstuk 1 de 'derde fase' genoemd hebben (de fase van de evacuatie-transporten, de evacuatie-marsen en de epidemieën): in de laatste oorlogsmaanden dus. Volgens de onderzoeken van het Informatiebureau van het Nederlandse Rode Kruis zijn honderdeen-entachtig leden van de Kosel-groep in leven gebleven.¹

Van midden juli '42 tot eind februari '43 zijn in Auschwitz bijna drie-en-veertigduizend gedeporteerden uit Nederland aangekomen; er waren in '45 vijf-en-tachtig overlevenden.

Na begin maart '43 werd niet Auschwitz het bestemmingsoord van de regelmatige transporten uit Westerbork, maar het *Vernichtungslager* Sobibor (zie kaart II op pag. 57). Gemmeker, de *Lagerkommandant* van Westerbork, heeft na de oorlog verondersteld dat die wijziging zou hebben plaatsgevonden omdat toen in Auschwitz vlektyphus heerste ('en wanneer Auschwitz weer klaar was, zouden de mensen weer daarheen gaan'²) – inderdaad, er heeft in Auschwitz-Birkenau van februari tot april '43 een vlektyphus-

¹ Wanneer wij hier en elders in dit hoofdstuk spreken van 'overlevenden', bedoelen wij diegenen die in '45 en volgende jaren aan het Informatiebureau van het Nederlandse Rode Kruis bekend waren als 'teruggekeerden'. Dat begrip sloot diegenen in die zich, voorzover aan het Rode Kruis bekend, na de oorlog in andere landen dan Nederland gevestigd hadden, maar het is denkbaar dat er overlevenden geweest zijn omtrent wie het Rode Kruis in '45 en volgende jaren geen inlichtingen ontving; hun aantal moet dan zeer gering zijn geweest. ² Boom, subcommissie Drente: p.v. inz. A. K. Gemmeker (4 juni 1948), p. 39 (Doc I-520, a-1). Verder aan te halen als: Verhoren inz. Gemmeker.